

querido al dicho aduerso, que me las dè,
y entregue, para que yo las tenga en pren-
das è hipoteca, hasta tanto que sea pa-
gado de los dichos ducientos ducados, y
nunca lo ha querido hacer sin pleyto: por
que pido à Vmd. que del sobredicho aduer-
so me haga cumplimiento de justicia: y si
otro mas, ò mejor pedimento fuere neces-
fario, hele habido aqui por expreso, pronun-
ciando mi relacion por verdadera, en quan-
to baste, por su sentençia, que en tal caso
lugar haya, condene, compela, y apremie
al dicho aduerso à que me dè, y entregue
las dichas tierras, para que yo las tenga en
prendas, è hipoteca, hasta tanto que me
sean pagados los dichos ducientos ducados,
y en lo necesario, &c. y juro, &c.

LIBELLUS IN PIGNORATITIA directa contra creditorem.

Ilustre Señor.

43. Fulano, parezco ante Vmd. y digo: que
yo empenè un jarro de plata, que pelaba
tantos marcos, à Fulano por cien reales
que me emprestò, el qual le entreguè, y èl
lo recibio *jure pignoris*: y puesto calo que
le he pagado los dichos cien reales del di-
cho emprestido, èl no me ha querido, ni
quiere bolver el dicho mi jarro de plata,
que le empenè: por que pido à Vmd. que
habida mi relacion por verdadera, en quan-
to baste, condene al dicho aduerso à que me
buelva, dè, y entregue el dicho mi jarro
de plata tal, y tan bueno como estaba al
tiempo, que se lo empenè: y para ello, &c.
y juro, &c.

LIBELLUS IN ACTIONE PIGNORATITIA contraria contra debitorem.

Ilustre Señor.

44. Fulano, parezco ante Vmd. è digo: que
yo emprestè al dicho Fulano cien ducados
por le hacer buena obra: y para seguridad
de la dicha deuda me empenè unas fuentes
de plata, diciendo que eran de plata, y
despues acá yo hize tocar las dichas fuen-
tes, y son de estaño, y por ello el dicho ad-
uerso es obligado à darme otra prenda tal,
y tan buena, como las dichas fuentes, si
fueran de plata, y de tanto peso, y valor,
para que yo la tenga en prendas, para segu-
ridad de mi deuda; y aunque por mi ha sido
querido, que así lo haga, no lo ha que-
rido hacer: por ende à Vmd. pido, que

habida mi relacion por verdadera, en la par-
te que baste, condene al dicho aduerso à
que tome, y reciba las dichas fuentes, y me
de otra prenda de plata, que valga tanto,
como valieran las dichas fuentes, si fueran de
plata: y para ello, &c. y juro, &c.

EX §. QUINTO.

SUMMARI.

1 §. DE personalibus actionibus pratorii, & primo de constituta pecunia.

2 Actio de pecunia constituta personalis, & pratoria dicitur.

3 Nuda pactio actionem civili jure non producit.

4 Adversus eum, qui se soluturum, vel pro se, vel pro aliis nudo pacto constituit, competit actio de constituta pecunia.

5 Ut actio de constituto locum habere possit, nudo pacto constitutum esse debet.

6 Speciale est, ut ex pacto nudo actio de constituta pecunia nascatur.

7 Constitutum est contractus nominatus elegans habens nomen.

8 Constitutum potest fieri per inutilem stipulationem.

9 Si stipulatio inutilis sit, ex cujus verbis apparet, contrahentes stipulationem facere voluisse, non valet, etiam tanquam constitutum.

10 Si juramentum interveniat, etiam ex nudo pacto, oritur actio jure civili.

11 Constitutum precedere debet debitum civile & naturale, vel naturale tantum.

12 Si debitum tantum civile precedat, non potest fieri constitutum.

13 Fidejussio accedit civili tantum obligationi.

14 Constitutum debet fieri post contractus obligationem.

15 Fidejussio obligationem precedere, & subsequi potest.

16 Ut constitutum fieri possit, debitum precedere oportet, quod nulla possit pratoria exceptione elidii.

17 Libellus in actione de constituta pecunia Hispano sermone formatus.

§. QUINTUS.

1. DE PERSONALIBUS ACTIONIBUS pratoriis, & primo de constituta.

2. Actio de constituta pecunia est actio personalis, pratoria, nam Prator natu-

turali æquitati favens eam introduxit, (a) 3. prævidens ex nudo pacto actionem non oriri de jure civili, juxta leg. *Juris gentium*, §. *Sed cum nulla*, verſ. *Igitur nuda*, ff. de *Pactis*: & comperit aduersus omnes, qui ex nudo pacto constituerunt se soluturos, quod ipsi prius, vel alii debebant. (b)

4. Ex qua resolutione constat, quæ requirantur, ad hoc ut actio de *constit. pecunia* competat: 5. nam primo requiritur, quod constitutum fiat *per pactum nudum*, alioquin, si per stipulationem fieret, non competeret, sed actio civilis ex *stipulatu*: (c) 6. quo fit, ex pacto nudo actionem de *constituta* oriri, quod est speciale in hac actione contra juris regulas in dict. verſ. *Igitur nuda*, & firmat Glossa: (d) & plures rationes specialitatis referunt DD. (e) reprobantes rationem Glossa: (f) Bartolus tamen (g) docet, non esse speciale in *constituto* actionem oriri ex nudo pacto; sed ex eo actionem oriri, 7. quia *constitutum* est contractus nominatus habens nomen specificum, & elegans, ac ideo producit actionem. (h)

8. Quinimo *constitutum* fit etiam per stipulationem inutilem, ut docet Glossa: (i) 9. dummodo ex verbis contrahentium non apparet animus stipulandi, quia tunc, nec in vim pacti, nec in vim stipulationis promissio valet: (j) alios plures casus, in quibus actio ex nudo pacto oritur, congerit Glossa, (k) quæ communiter reprobat, quatenus inquit, actionem oriri ex donatione ex nudo pacto; quia non ex nudo pacto, sed ex conditione *ex lege* oritur: (l) 10. adde tu alium casum; scilicet, *ex nudo jurato*, ut resoluit Covarruvias, (m) & D. Franc. à Sarmiento, (n) qui satisfaciunt legi: Si quis pro eo, ff. de *Fidejuss.* (o)

11. Secundo requiritur, quod ad hoc ut

competat actio de *constituta*, quod precedat debitum *naturale*, & *civile* simul, vel *naturale* tantum, vel *pratorium* tantum: 12. nec sufficit, si debitum sit *civile* tantum: (p) & in hoc constituitur discrimen inter *constitutum*; & *fidejussio* nem, quia *constitutum* non accedit debito civili tantum; 13. *fidejussio* verò accedit, ut explicat Jallo: (q) 14. Rurſus differunt, quia *constitutum* fit post obligationem contractus; 15. *fidejussio* ante obligationem, & post obligationem, ut notat Gioſſa: (r) 16. ultimo requiritur, quod debitum, super quo *constitutum* venit, non possit elidii per aliquam exceptionem de *jure pratorio*: (s) & libellus in hac actione concipiendus erit forma sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE de constituta pecunia.

Ilustre Señor.

17. Fulano, vecino de tal parte parezco ante Vmd. y pongo demanda à Fulano, y contando el caso, digo: que Fulano, vecino de tal Lugar me debia ducientos ducados por me los haver prometido, y faziendo lo dicho Fulano, parte aduerſa vino à mi, sin le decir yo cota alguna, y se me constituyò por pagador principal de la dicha deuda, y me los prometio de pagar para el dia de Pasqua florida proxima passada de este presente año; y puesto que el termino es pasado, y por mi ha sido requerido, que me los pague, no lo ha querido hacer: por ende à Vmd. pido, que habida mi relacion por verdadera, en quanto baste, del dicho aduerso me haga justicia, condenando; à que me dè y pague los dichos ducados, cien-

(a) Ut in leg. 1. in princ. ff. de *Constit.*

(b) Ita ex text. in §. de *constit. Inlit. de Action. colligunt omnes, & explicat Misting. ibi à n. 3.*

(c) Ut in dict. §. de *Constit.* & notat glol. ibi, verſ. *Nuda*, docet Bartol. in leg. 1. §. *Act. Prator.* ff. de *Constit. pec.* glol. magn. in dict. verſ. *Igitur nuda*, & omnes ibi ex Jaff. n. 21. & Misting. n. 4.

(d) Ibi, verſ. *Nuda*, dict. §. de *Constit.* & alii communiter ibi ex Jaf. n. 46. Misting. n. 17.

(e) Ibi, ut constat ex Jaf. n. 46. & Gomez. n. 34.

(f) Ibi, verſ. *Nuda*.

(g) In dict. verſ. *Igitur nuda*.

(h) Cujus opinionem dicit communiter receptam Oroſcius in dict. verſ. *Igitur nuda*, n. 8. & defendit Gomez. dict. §. de *Constituta*, n. 34.

(i) Magn. in dict. verſ. *Igitur nuda*, communiter recepta, ex Jaf. in dict. §. de *Constit.* n. 24.

(j) Juxta text. sic intelligendum in leg. *Prima*, §. *Eum quis*, ff. de *Constit. pecun.* ex Jaf. dict. §. de *Constit.* n. 25. & Alciat. leg. 1. §. *Si quis ita interroget*, ff. de *Verb. oblig.* n. 8.

(k) Oroſcius, dict. verſ. *Igitur nuda*, n. 2.

(l) In dict. §. de *Constit.* verſ. *Nulla*.

(m) Ex Jaf. dict. §. de *Constit.* n. 57.

(n) In cap. *Quamvis pactum*, 2. part. §. 4. verſ. quinto, & precipue, & in 1. part. §. 2. num. 5.

(o) Lib. 1. *Selectarum*, cap. 1. n. 11.

(p) Et Corral. in leg. *Adnuentis*, num. 20. ff. de *Jurejur.*

(q) Ut in leg. 1. §. fin. & in leg. 3. §. *Si quis autem*, ff. de *Constit. pec.* & notat glol. dict. §. de *Constit.* verſ. *Constituerunt*, & explicat Jaf. dict. §. de *Constit.* n. 33. Gomez. ibi à n. 21. & n. 28. Misting. n. 9. Ripa n. 34. & Novellus n. 34. in Rubr. ff. de *Verb. oblig.*

(r) Dict. §. de *Constit.* n. 39. & Gomez. ibi à n. 28. Misting. n. 13.

(s) In Auth. de *Fidejussore*. §. 1. verſ. *Fidejussore*, quam notat Barbat. in Rubr. de *Fidejuss.* Jaf. leg. 1. in princ. ff. de *Lib. & posthum.* Hypoll. in Rubr. ff. de *Fidejuss.* à n. 2.

(t) Ut in leg. 3. verſ. *Si quis autem*, & ibi glol. verſ. *Per exceptionem*, ff. de *Constit. pecun.* & Jafon. dict. §. de *Constit.* n. 43.

„cientos ducados, y en lo necesario, &c. y „juro, &c.

EX §. SEXTO.

SUMMARIA.

1 §. **D**E acción de peculio.
2 Personalis, & pretoria est actio de peculio.

3 De peculio acción potest conveniri dominus, vel pater ex filii, aut servi contractu.

4 Peculium in varias significaciones accipitur.

5 Propriè peculium est pusilla pecunia, qua voluntate patris, aut domini filio, vel servo conceditur separatim à paternis, aut dominicis rationibus.

6 In servis unicum tantum peculium reperitur.

7 Filiifamil. quatuor possunt habere peculia.

8 Filiusfamil. ex omni contractu obligari potest.

9 Sine voluntate patris potest filius convenire cum aliquo artifice, quod ei serviet.

10 Pater, & filius, necnon dominus, & servus una, eademque persona existimantur.

11 Pater pro filio, nec dominus pro servo, & è converso conveniri possunt.

12 Si filius, vel servus peculium habeant, ex eorum contractu poterunt conveniri, necdum pater, sed etiam dominus.

13 Voluntate patris, vel domini peculium obtineri debet, ut actioni de peculio locus fiat.

14 Tantum in peculio profectitio filiorum, de peculio actio locum habet.

15 Pater, vel dominus non tenentur, nisi quatenus patiuntur vires peculii, ex contractu filii, vel servi.

16 In peculii estimatione faciendâ, prius deducendum est, quod patri, vel domino debetur.

17 Pro peculio castrensi, vel quasi, vivente filio, non potest pater conveniri.

18 Filio ab intestato mortuo, pater tanquam hæres de peculio castrensi conveniri potest.

(a) Et glof. fin. in §. Actiones, Instit. de Actio. Jas. à n. 41. & reliqui enumerant alias quinque formulas actionum, patrum profluentes ex eodem fonte, partim huc impertinentes: & remissive de unaquaque eorum agit Jas. in dict. §. Actiones, à n. 41.

(b) Ut explicat glof. in Rubr. ff. de Pecul. Bald. leg. fin. ff. Quod cum ex, col. 2. & 3. Hotomanus verb. Peculium, & Ambros. Calep. in Dictionar. verb. Peculium.

(c) Juxta text. in leg. Depositi, vers. fin. de Peculio.
(d) Ita explicat glof. 1. in leg. cum oportet, in princ. Cod. de Bonis que liber. & ibi Bartol. glof. in §. 1. verb.

19 In peculio adventitio insolidum debet pater conveniri.

20 Quatenus est in peculio convenitur pater, vel dominus.

21 Si cum filiosfam. impubere contractum sit, pater non potest conveniri, nisi quatenus locupletius factum est peculium.

22 Ut actio de peculio locum habeat, contractum fuisse cum filio, vel servo factum, probare actor debet.

23 Libellus in actione de peculio Hispano sermone confectus.

§. SEXTUS.

1. DE ACTIONE DE PECULIO.

2. **A**ctio de peculio personalis est pretoria, 3. concediturque adversus patrem, vel dominum ex filiifamil. vel servi contractu. (a)

4. Pro perfecta hujus actionis cognitione constituitur, quod peculium varias acceptiones habet: (b) 5. in nostra tamen materia peculium est, quasi pusilla pecunia, sive patrimonium, quod voluntati patris, vel domini filiifamil. permissibatur separatim à rationibus paternis, vel dominicis: (c) 6. ac ideo peculium in personis servorum erat tantum unicum, & dicitur dominicum; in personis filiorum est quadruplex, scilicet, castrense, quasi-castrense, profectitium, & adventitium. (d)

8. Rursus constituitur, quod filiifamilias constitutus in patris voluntate, potest obligari ex contractu, vel delicto, etiam vivente patre: (e) 9. & hinc est, quod sine jussu patris potest convenire cum aliquo artifice, quod ei serviet, secundum Albericum, (f) & Joann. Gutierrez. (g)

10. Denique constituitur, quod licet pater, & filius, dominus, & servus censentur una, & eadem persona; (h) 11. tamen nec pater ex contractu filii, nec dominus ex contractu servi, nec è diverso conveniri possunt: (i) 12. nihilominus tamen, Prætor æquitate motus introduxit, quod illa regula non procederet, quan-

do

Castrensius, Instit. Per quas per, nob. acquir. & glof. Magna, in leg. Frater à Fratre, in princ. ff. de Condit. indeb.

(e) Ut in leg. Filiifamil. 38. ff. de Actio. & oblig. & in leg. Tam ex contrahentiis, ff. de Judic.

(f) In leg. Veluti, n. 26. Jas. n. 16. Zafum n. 3. Claudium n. 2.

(g) In Tract. de Juramento confirmat. 1. part. cap. 5. num. 5. & 6.

(h) Ut leg. fin. Cod. de Impub. & aliis subst. & in §. Qui, Instit. de Inutilit. stipul.

(i) Ut in tit. Cod. Ne filius pro parte.

§. VI. de Actione de peculio.

do pater, vel dominus aliquam pecuniam concedit filio, vel servo, cum qua ab eis negotiaretur: nam tunc poterunt conveniri ex contractu filiorum, vel servorum actione de peculio, ne contrahentes bona fide deciperentur.

Quæ actio de peculio personalis, pretoria est, & per eam agimus adversus patrem, vel dominum, ut solvat pro filio vivente, vel servo nobis ex contractu obligato, quatenus est in peculio: (j) ex qua resolutione constat, quæ requirantur, ad hoc ut hæc actio alicui competat: 13. nam primò requiritur, quod voluntate patris, vel domini, filius, vel servus habeant separatim peculium à rationibus paternis, vel dominicis. (k)

14. Quo fit, respectu peculii filiorum hanc actionem solummodo habere locum in peculio profectitio, 15. & competit usque ad vires peculii, & quatenus est in peculio: (l) 16. deduciturque pater, vel dominus, quod sibi debetur, vel illis, qui sunt in sua potestate, tutela, vel cura: (m) 17. in castrensi, & quasi castrensi pater, vivente filio, non convenitur, sed filius ipse convenitur: (n) 18. filio mortuo, pater convenitur, tanquam hæres: (o) 19. in adventitio vero pater convenitur in solidum, tanquam legitimus administrator, & non peculio tenus. (p) 20. Secundo requiritur, quod peculium extet apud patrem, vel dominum, vel aliquo modo possit satisfieri, quia non possunt conveniri, nisi usque ad vires peculii, & quatenus est in peculio: (q) quinimo pater, & dominus deducunt, quod sibi debetur, aut illis, qui sunt in sua potestate, tutela, vel cura, (r) 21. & si cum filiosfam. impubere fuerit contractum, pater non convenitur, nisi quatenus peculium locupletius factum fuerit. (s)

22. Denique requiritur, quod actor probet, quod primus contractus celebratus fuit cum filiosfam. vel servo, ex quo principalis obligatio orta fuit. Et libellus in hac actione de peculio concipitur forma sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE de peculio.

Illustre Señor.

23. „Fulano, parezco ante Vmd. y di- Tom. III.

(j) Ita ex text. dict. §. Actiones, colligitur & explicat Mising. ibi à n. 13.

(k) Ut in leg. Depositi, vers. fin. ff. de Peculio.

(l) Ut probat text. dict. §. Actiones.

(m) Ut in leg. Sed si damnus, & leg. Peculium 10. ff. de Peculio.

(n) Ut leg. 4. & leg. Actionem, ff. de Castrens. pecul.

(o) Ut in tit. Cod. de Hæred. actio. & in tit. Ab hæ-

„go, que anti es, que Fulano es padre legi- „timo de Fulano, el qual con voluntad, y „consentimiento de su padre tenia apartada „mente ciertos bienes, con que trataba y „grangeaba: y teniendo el dicho trato, y pe- „culio, yo contratè con el, y le vendi un ca- „ballo por cien ducados, y en este mismo „tiempo, el dicho Fulano parte adverfo tomò „al dicho su hijo el dicho peculio, y bienes „con que trataba, y grangeaba, y así por „ello està obligado à pagarme los dichos cien „ducados; y aunque por mi ha sido reque- „rido, que lo haga, no lo ha querido hacer „sin pleyto: por que pido à Vmd. que ha- „bida mi relacion por verdadera, en quanto „baste, del dicho adverfo me haga justicia, „condenandole, como à reñedor del dicho „peculio, à que me de, y pague los dichos „cien ducados, y para ello, &c. y juro, &c.

EX §. SEPTIMO.

SUMMARIA.

1 §. **D**E acción in factum ex juramento descendente.

2 Actio in factum personalis est à Prætorè inducía.

3 Juramentum est affirmatio, vel negatio facta rei actione firmata.

4 Triplex est juramentum, promissorium, scilicet, confirmatorium, & litis decisorium.

5 Cum quid in futurum cum juramento promittitur, juramentum promissorium appellatur.

6 Confirmatorium juramentum est, quod ad actus confirmationem apponitur.

7 Litis decisorium juramentum dicitur, quod interponitur, & præstat ad litis decisionem.

8 Jure civili ex juramento promissorio actio nascitur.

9 Officiales, & fabriles operas solus libertus promittere potest.

10 Juramentum litis decisorium triplex est, voluntarium, necessarium, & judiciale.

11 Juramentum, quod à parte parti extra judicium deservit voluntarium dicitur.

12 Necessarium juramentum illud appellatur.

red. & contra.
(p) Ut leg. 1. Cod. de Bonis matern. leg. fin. §. Ubi autem, Cod. de Bonis que lib.

(q) Juxta dict. §. Actiones, & §. Sunt, Instit. de Actio.

(r) Ut in leg. Sed si damnus, & in leg. Peculium 10. cum suis, §. ff. de Peculio.

(s) Ut in leg. 1. §. Sed cum impubere, ff. de Peculio.

(t) Ut in leg. 1. §. Sed cum impubere, ff. de Peculio.

34. quod in defectum probationum partibus Judex defert.

13 Juramentum judiciale est, quod à parte parti in judicio defertur.

14 Ex juramento judiciali in factum actio oritur.

15 Juramentum extra judicium delatum non compellitur pars acceptare: sed potest eum recusare, nec cogitur remittere.

16 In continenti debet juramentum à parte acceptari, ut in factum actio detur.

17 Actualiter jurari debet, ut actio ex juramento nascatur.

18 Ex juramenti remissione actio in factum oritur.

19 Praestito, vel remisso juramento, nihil amplius de causa queritur.

20 De perjurio ejus, qui juravit, non est quaerendum.

21 Jurejurando dato, non admittitur appellatio.

22 Perjurus extraordinarie debet puniri.

23 Ad similitudinem rei judicatae oritur actio in factum.

24 In actione in factum proceditur absque libello per viam executivam.

§. SEPTIMUS.

1. DE ACTIONE IN FACTUM ex juramento.

2. EST alia actio personalis, pratoria, quae in factum dicitur, ex jurejurando orta: 3. pro cuius intellectu constituendum erit, quod Juramentum est affirmatio, vel negatio sacrae rei atestatione firmata. (a)

4. Et juramentum est triplex, scilicet promissorium, confirmatorium, & decisorium litis. (b)

5. Promissorium est, quando quid in futurum pro-

mittitur cum juramento: (c) 6. confirmatorium est, quod adhibetur ad confirmandum actum: (d) 7. decisorium litis est, quod fiat ad litem decidendam. (e)

8. Et nonnulli DD. constituebant differentiam inter haec juramenta, videlicet, quod ex juramento promissorio de jure civili nulla oritur actio, secundum Bartolum: (f) sed contrarium verius est, imò jure civili est juramento promissorio actionem oriri, (g) ut resolvit Covarruvias, (h) & D. Franc. à Sarmiento (i) eam defendit, respondentes text. in leg. Si quis pro eo, scilicet, quod promissio fuit facta ab eo, qui libertus non erat, 9. quia operas officiales solus libertus promittere potest. (j)

10. Praeterea juramentum decisorium triplex est, scilicet, voluntarium, necessarium, & judiciale. 11. Voluntarium est, quod defertur à parte parti extra judicium. 12. Necessarium est, quod defertur à Judice in defectum, & supplementum probationis. 13. Judiciale est, quod defertur à parte parti in judicio: (k) 14. & de voluntario, & necessario non loquitur text. §. Item si quis; sed solummodo de judiciali juramento, ex quo oritur actio in factum, quae personalis, pratoria est, quia agit is, qui deferente suo adversario in judicio juramentum in continenti, juravit, aliquid sibi deberi, vel reum res suas possidere. (l)

15. Ex quibus constat, quae requirantur, ut haec actio competat: nam primo requiritur, quod juramentum decisorium delatum sit in judicio; alias, si extra judicium defertur, pars non cogitur illud acceptare, aut dimittere, vel defendere. (m)

16. Secundo requiritur, quod quando fuerit delatum, in continenti sit acceptatum, alioquin, si ex intervallo acceptetur, non proficit, nisi de novo deferatur. (n)

17. Tertio requiritur, quod actualiter sit ju-

(a) Secundum Orosio. in Summa, tit. de Jurejur. §. 1. receptum à Panorm. Corlet. & Alciat. n. 5. Extra in Rubric. de Jurejur. consentit Soto Tract. de Cavendo juramentor. abusu, cap. 2. & in lib. 8. de Jus. & jur. quæst. 1. art. 1. & Mising. in §. Item si quis postulante, Infit. de Action. n. 1. Navar. in Manual. cap. 12. n. 1. & in eandem inclinat Covar. in cap. Quamvis postum in initio, 1. part. n. 1. de Post. in 6.

(b) Secundum Bart. in Auth. Sacramenta, Cod. Si advers. vendit. n. 1. Marant. de Ordin. judic. 6. part. de Juram. & ejus different. act. 9. à n. 1.

(c) De quo loquitur text. in pluribus capp. Extra de Jurejurand.

(d) De quo loquitur text. in Auth. Sacramenta poverum, Cod. Si advers. vend. & in cap. cum contingat, de Jurejur. & in cap. Quamvis postum, de Post. lib. 6.

(e) De quo loquitur text. in §. Item si quis postulante, Infit. de Action. & tit. Cod. de Rebus credit. & Jurejurand.

(f) Et alios communiter in leg. Si quis pro eo, ff. de

Fidejuss. per text. ibi.

(g) Secundum gloss. in leg. 1. Cod. de Oper. liber.

(h) In cap. Quamvis postum, 1. part. §. 2. n. 3. cum seqq. & 2. part. §. 4. n. 15. vers. Quinto, & præcipue, de Post. in 6.

(i) Lib. 1. Select. cap. 3. à n. 4.

(j) Ut in leg. 2. & leg. Operæ, & leg. Servus, ff. de Oper. liber.

(k) Ita gloss. magn. in leg. 1. Cod. de Reb. credit. & gloss. dict. §. Item si quis postulante, verb. Non illud, & gloss. in Rubric. ff. de Jurejurand. & gloss. 1. in cap. fin. de Jurejurand. & ibi Panorm. & Felin. & leg. 1. tit. 11. Part. 3.

(l) Ita colligitur ex text. dict. §. Item si quis, & leg. 1. Cod. de Reb. cred. & explicat Mising. dict. §. Item si quis à n. 15.

(m) Ut in leg. Jurejurandum 17. ff. de Jurejurand.

(n) Ut in leg. Si quis jurandum, Cod. de Reb. cred. & Jurejurand.

juratum, (o) vel quod sit remissum à parte: 18. nam sicuti ex juramento oritur actio in factum, ita ex remissione: (p) 19. & praestito, vel remisso juramento, nil amplius de veritate causae quaerendum est, an debeatur, & ex qua causa; sed solummodo inquiritur, an sit juratum: 20. usque adeo, quod pars volens probare perjurium, audienda non est nec, perjurio probato, ea res tractari debet, (q) 21. quinimo nec appellans auditur. (r)

Nec obstat lex Admonendi, ff. de Jurejurand. quia loquitur in causa decisa per juramentum necessarium, ut intelligit Baldus: (s) 22. extraordinarie tamen iste perjurus erit puniendus. (t)

23. Et quia ista actio in factum oritur ad similitudinem rei judicatae, (u) ideo non est necessarius libellus; 24. sed per viam executivam proceditur. (x)

EX §. OCTAVO.

SUMMARIA.

1 §. DE actionibus personalibus Pratoris, in pena persecutoris.

2 Actio rei persecutoria ideo dicitur, quod per eam rem persequimur.

3 Actio pœnae persecutoria sic appellatur, ideo, quia per eam rem, non tanquam acbitum, sed tanquam pœnam petimus.

4 Actionum quaedam sunt pœnales ex parte rei conventi, & ex parte actoris sunt rei persecutorie.

§. OCTAVUS.

1. DE ACTIONIBUS PERSONALIBUS, pratoris, pœna persecutoris.

2. IN tribus §§. præcedentibus actum est de actionibus personalibus, pratoris, rei persecutoris ex eo sic appellatis, quod per eas rem nobis debitam persequamur: nunc autem agendum erit de personalibus, pratoris, pœna persecutoris, per quas pœnam persequimur propter aliquod delictum: 3. nam in eis rem

(o) Ut probat text. dict. §. Item si quis.

(p) Ut in leg. Non erit, §. fin. cum leg. ff. de Jurejurand. & in leg. Actori, Cod. de Reb. credit.

(q) Juxta text. dict. §. Item si quis, & in leg. 1. Cod. de Reb. credit.

(r) Ut in leg. Generaliter, §. 1. Cod. de Reb. credit.

(s) In leg. 1. in princ. Cod. de Reb. credit. & rationem assignat Alexand. receptus à Jafon. n. 37. in dict. leg. Admonendi, & Ripa ibi, n. 42.

(t) Ut in leg. Quid si deferente cum leg. seq. ff. de Delo, & in leg. Si duo patroni, §. fin. ff. de Jurejur.

non petimus, tanquam principale debitum, sed tanquam pœnam, de quibus Justinianus agit: (a) & earum tria exempla ponit, scilicet, de actione in factum ex albo corrupto, & de actione de in jus vocando, & de actione ne in jus vocati vi, aut fraude examinantur, licet plures alias, & innumerales actiones pœnales Prator introduxerit. (b)

4. Earum tres sunt species, quaedam est pœnalis ex parte rei conventi, & ex parte actoris est persecutoria rei, scilicet, quando reo nihil adest, actori tamen adest: quaedam vero est pœnalis ex parte actoris, & ex parte conventi est persecutoria rei; ut quando actori nihil adest, & reo adest: tertia species est, quando pœnalis est ex parte actoris, & rei, ut quando actori nihil adest, & reo nihil adest: (c) & de tribus exemplis à Justiniano ibi positus, à nobis agendum erit in sequentibus.

EX §. NONO.

SUMMARIA.

1 §. DE actione in factum ex albo corrupto.

2 Album Pratoris quaedam erat tabula, in qua Pratorum edicta, actiones, & interdicta erant constituta.

3 Triplex erat Pratoris album.

4 Contra corruptentem album Pratoris, quod gratia jurisdictionis perpetua propositum erat, in factum actio datur.

5 Actio de albo corrupto, utpote popularis, cuilibet de populo competit.

6 Actionis de albo corrupto pœna est quinquaginta aureorum.

7 Contra mandantem datur actio de albo corrupto.

8 Contra eum, qui quocumque modo Pratoris album corrumpit, datur quinquaginta aureorum pœna.

9 Pœna falsi potest plesti album Pratoris corrumpens.

10 Statuta, & Ordinationes Civitatum successerunt hodie loco albi Pratoris jam abrogati.

11 Pœna quinquaginta aureorum contra album

Lll 2 bum

(a) Ut in dict. leg. Actori.

(b) Ut resolvit Jaf. dict. §. Item si quis in fin. & Mising. n. 35. & plures alios effectus juramenti enumerat Jafon. ibi à n. 87.

(c) In §. Pœnales, Infit. de Action.

(d) Ut inquit text. in dict. §. Pœnales in fin. & aliquas enumerat gloss. fin. ibi.

(e) Et harum trium specierum exempla ponunt Jaf. & Plat. n. 1. Mising. n. 4. Ant. Uffilo, n. 2. in dict. §. Pœnales.

bum Pratoris corruptentem proposita, non Fif-
co, sed accusanti tribuitur.

12. *Corruptens album Pratoris temporale, & speciale non punitur pena quinquaginta aureorum.*

13. *Libellus in actione contra album Pratoris corruptentem.*

§. NONUS.

1. DE ACTIONE IN FACTUM ex albo corrupto.

1. **A**lbum Pratoris erat quædam tabula dealbata, in qua Pratores sua edicta, actiones, & interdicta palam proponebant, ut omnibus innotescerent: 3. eratque triplex: *primum*, in quo nomina Decurionum, & Magistratum describuntur: *secundum*, in quo edicta temporalia, & specialia proponebantur, ut citationes particulares: *tertium* erat, in quo ponebantur edicta perpetua Pratoris. (a)

4. Et de ultima specie albi Pratoris intelligitur ista actio in factum de albo corrupto, quæ datur contra corruptentem illud, quod in albo Pratoris propositum erat, causa jurisdictionis perpetua: 5. competitque cuilibet de populo: 6. & poena hujus criminis est quinquaginta aureorum: (b) 7. quæ actio datur etiam contra mandatorem: (c) 8. competitque contra eum, qui album corruperit, seu deleverit, sive interlineaverit, sive corroserit, sive raserit: (d) 9. poteritque etiam talis delinquens puniri poena falsi: (e) 10. & quamvis *hodie* infirmitudinem abierit tale album Pratoris: tamen loco ejus successerunt Statuta, & Ordinationes Civitatum, quæ tota die conficiuntur.

11. Et est advertendum, quod poena quinquaginta aureorum, quæ in hac actione venit, applicanda erit parti agenti contra delinquentem, non vero Fisco, secundum Glossam. (f) 12. Ex quibus constat, quæ requirantur ad hoc, ut ista actio alicui contra aliquem competat: nam requiritur, quod quis corrupserit, seu deleverit, sive interlineaverit, sive corroserit, sive raserit, vel id facere mandasset, edictum perpetuum, & generale apposi-

tum in albo Pratoris, secus vero, si esset speciale, & temporale, ut patet edictum de citando aliquem, vel simile: (g) & libellus in hac actione erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE contra corruptentem album Pratoris.

Ilustre Señor.

13. „ Fulano, vecino de esta Ciudad, y „ como uno del Pueblo, y en aquella via, „ parezco ante Vmd. y acuso à Fulano, veci- „ no de esta dicha Ciudad, y contando el „ caso, premissas las solemnidades del dere- „ cho, digo: que así es, que el sobredicho „ reo aculado, con poco temor de Dios, y „ su consciencia, y en defacato de la justicia, „ y en gran daño, y escandalo de la Republi- „ ca, en un día de este presente mes de Mayo, „ que se contaron ocho dias de él, fuè à las „ casas de Consistorio de esta Ciudad, y qui- „ tò, y rompió un Edicto, y Ordenanza per- „ petua general por Vmd. y el Consistorio de „ esta dicha Ciudad fecha, en la qual se orde- „ naba, y mandaba, que ninguno fuesse ofen- „ do de meter vino fuera parte en esta Ciu- „ dad: por lo qual así fecho, cometió grave, „ y enorme delito, digno de gran punición, „ y castigo, è incurrió en pena de cinquenta „ ducados aplicados al aculado, conforme à „ derecho: por que pido à Vmd. que habida „ mi relacion por verdadera, ò la parte que „ de ella baste, del sobredicho me haga entre- „ ro cumplimiento de justicia, declarandolo „ por hechor, y perpetrador del dicho deli- „ to, y condenandolo en la pena de los di- „ chos cinquenta ducados, en que incurrió „ por quitar, y romper el dicho Edicto y „ Ordenanza, aplicandolos conforme à dere- „ cho, y en las demás penas contra los seme- „ jantes delinquentes establecidas por fuero, „ è derecho, Leyes, y Prematicas de estos „ Reynos: sobre que pido justicia, y costas, „ y el oficio de Vmd. imploro, y juro en for- „ ma de derecho, &c.

EX

(a) Ita explicant Jaf. n. 7. Hotom. n. 2. Mifing. n. 10. & Brisson. lib. 1. de Verb. signific. verb. *Album*.

(b) Quod probat text. in leg. *Si quis id quod*, junct. glos. verb. *Quinquaginta*, ff. de *Jurisdic. omni. judic.* & notat ibi Bart. Alexand. & Socin. n. 6. & 7. & Jaf. n. 10. Gomez. n. 5. & Mifing. n. 15. in dict. §. *Panales*, & communiter omnes ex Dec. in leg. *Semper in obvisis*, n. 5. ff. de *Reg. jur.*

(c) Ut probat text. in dict. leg. *Si quis id quod*.

(d) Ut in leg. *Qui tabulas*, ff. *Ad leg. Aquil.* & in leg. *Si*

quid, ff. de *Falsa*.

(e) Ut in leg. *Hodie*, ff. de *Falsa*.

(f) In dict. leg. *Si quis id*, verb. *Quinquaginta*, recep- tam à Bartol. ibi n. 3. Alexand. n. 15. Jaf. col. fin. & Socin. n. 27.

(g) Juxta text. in dict. leg. *Si quis id*, ibi: *Perpetua jurisdictionis causa*, ubi ita intelligunt Bartol. & reliqui DD. communiter ex Jaf. in dict. §. *Panales*, n. 18. refutantes glos. in dict. leg. *Si quis id*, verb. *Perpetua*, & in dict. §. *Panales*, verb. *Ex albo*.

EX §. DECIMO.

SUMMARI.

1. **D**E actione de in jus vocando parentem, aut patronum.

2. *Contra vocantem parentem, aut patronum, matrem, aut omnes ascendentes utriusque sexus usque in infinitum, prodita est à Pratore actio.*

3. *Regulariter inter patrem, & filium lis nulla esse potest.*

4. *In certis casibus potest filius patrem convenire.*

5. *In quibus casibus potest filius patrem convenire, venia petita, id facere debet.*

6. *Emancipatus filius patrem sine venia in jus vocare nequit.*

7. *Libertus, nisi venia petita, patronum convenire non potest.*

8. *Contra filium, aut libertum parentes, aut patronos in jus sine venia vocantes, poena 50. aureorum ipsi conceditur.*

9. *Si filium aut libertum vocationis sine venia facta ante litem contestatam penituerit, non imponitur ipsi poena 50. aureorum.*

10. *In libello responsorio rei solet poenalis actio proponi contra filium, aut libertum sine venia vocantes parentes, aut patronos.*

11. *Libellus in actione de in jus vocando patrem, aut patronum Hispanicis compositus.*

§. DECIMUS.

1. DE ACTIONE DE IN JUS VOCANDO parentem, aut patronum.

1. **A**ctio pratoris poenalis prodita est contra vocantem in jus sine venia parentem, vel patronum: quod intelligendum est, parentem sine venia in iudicium vocari non posse, tam patrem, quam matrem, & omnes ascendentes utriusque sexus usque in infinitum: (a) 3. licet enim filiusfamilias regulariter convenire non possit parentes suos, etiam

cum venia; (b) 4. in aliquibus tamen casibus bene poterit eos in jus vocare; (c) 5. dummodo in prædictis casibus filius prius à Judice petat veniam conveniendi suos parentes; (d) 6. quinimo etiam, filius emancipatus tenetur veniam petere, si parentes in jus vocare velit; (e) 7. idemque observandum erit in liberto, in jus vocante suum patronum. (f)

8. Et qui absque venia in casibus permiffis vocaverit parentem, vel patronum incidit in poenam quinquaginta aureorum, & pro illa exigenda datur parenti, vel patrono adversus filium, vel libertum ista actio poenalis, pratoria: (g) 9. à qua tamen poena filius, vel libertus liberari poterit, si ante litem contestatam eos vocationis penituerit, vel si vocati in termino, coram Judice non comparuerint, aut si comparuerint, prædictam poenam non petierint, secundum Glossam. (h)

10. Et ista actio poenalis intentari solet in libello responsorio rei, quem reus producit adversus actionem ab actore propositam: nam postquam reus allegat suas exceptiones per verum. *Otrosi* petit, quod actor *penitatur* in poena quinquaginta aureorum, ob id quod sine venia convenit suum parentem, vel patronum. Aliquando vero ista actio proponitur de per se: & tunc libellus erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE de in jus vocando patrem, aut patronum.

Ilustre Señor.

11. „ Fulano, vecino de esta Ciudad, pa- „ dre legitimo de Fulano parezco ante Vmd. „ y acuso al dicho Fulano mi hijo, y contan- „ do el caso, digo: que el dicho mi hijo, sin „ pedirme la venia, que conforme à derecho „ es obligado, me ha emplazado ante Vmd. „ y me puso demanda, y ha seguido, y profes- „ guido la causa hasta el punto, y estado en „ que está la dicha causa: la qual fuè por mi „ contestada, y respondido à su demanda, y „ ha perseverado en el dicho pleyto, sin se ha- „ „ ver

(a) Ut probat text. in leg. *Quique litigandi*, ff. de *In jus voc.* & firmat glos. in §. *Panales*, Infit. de *Actum*, verb. *Parentem*, recepta communiter ex Orosc. n. 3. in leg. *Quique litigandi*.

(b) Ut probatur in leg. *Lis nulla*, ff. de *Judic.* & in leg. fin. Cod. de *In jus voc.*

(c) Ut notat glos. in dict. leg. *Lis nulla*, & glos. in cap. fin. verb. *Regulariter*, de *Judic.* in 6. & probat. leg. 2. & 3. tit. 2. Part. 3.

(d) Secundum glos. in dict. §. *Panales*, verb. *Cum id non impetrasset*, & glos. in leg. *Adoptivum*, verb. *Vocari*, ff. de *In jus voc.* & hanc communem opinionem esse, testatur

Jaf. in dict. §. *Panales*, n. 87.

(e) Juxta text. in leg. 4. verb. *Prætor*, & in leg. *Adoptivum*, §. 1. ff. de *In jus voc.* & in leg. 3. tit. 2. Part. 3. & in leg. 4. tit. 7. Part. 3.

(f) Ut probatur in dict. leg. *Quique litigandi*, & in dict. §. *Panales*, junct. glos. verb. *Patronum*.

(g) Ut probatur in leg. *In eum*, ff. de *In jus voc.* & in §. fin. Infit. de *Pana temer. litigant.* & explicat Felin. in cap. *Ad liberandum*, de *Judic.* Jaf. n. 43. & Mifing. n. 29. in dict. §. *Panales*.

(h) In dict. §. *Panales*, verb. *In jus voc.* & ibi Jaf. n. 85. per text. in leg. *Quamvis*, ff. de *In jus vocand.*

ver apartado de el, por lo qual ha incurrido en pena de cinquenta maravedis de oro: por que pido à Vmd. que habida mi relacion por verdadera, en la parte que baste, por su sentençia declare, el dicho mi hijo haver incurrido en la dicha pena, y así declarado, le condene, compela, y apremie à que me la de, y pague, sobre que pido justicia, y costas, y el oficio de Vmd. imploro, y juro, &c.

Eodem modo, *mutatis mutandis*, erit concipiendus libellus adversus libertum in jus vocantem patronum sine venia, &c.

EX §. TERTIO.

SUMMARI A.

1. **D**E *actione*, ne in jus vocati vi, aut fraude eximantur.
2. Si vocatus ad jus per aliquem impediatur, ne veniat, actor adversus impediendum jurare potest in litem, quanti sua interfit vocatum non venisse.
3. Etiam si aliquem eximens penam solvat, exemptus ab actione non liberatur.
4. Si dolo tantum, & fraude quis fecerit, quominus in jus vocatus non veniat, pœnalis actio prætoria adversus ipsum constituitur.
5. Libellus in actione contra vi, vel dolo eximentem vocatum in jus.

§. TERTIUS.

1. DE ACTIONE, NE IN JUS VOCATI VI, aut fraude eximantur.
2. **V**Ocati in jus aliquando veniunt, vel nolentes venire ducuntur per Familiam: sed dum veniunt, aut ducuntur, eximuntur vi, vel aliter à manibus Familiæ per aliquos, adversus quos actio pœnalis in factum prodita est à Prætorè, in quantum actor in litem juraverit, sua interefse vocatum non venisse: (a) 3. & si vi eximens solverit, ex eo non liberabit debitorum principalem exemptum. (b)
4. Si vero absque vi, sed solummodo dolo, vel fraude quis faciat, quominus in iudicium vocatus non veniat, actio prætoria pœnalis in factum competit: (c) & in hoc differunt præ-

dicti tituli, ut notat Glossa: (d) & ad hoc ut ista actio competat, requiritur quod vi, aut dolo quis exemerit vocatum, & quod ob id citatus non veniat in jus, ut notat Mifingorius: (e) & libellus erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLUS IN ACTIONE CONTRA VI, vel dolo eximentem vocatum in jus.

Illustre Señor.

5. „ Fulano, parezco ante Vmd. y me „ querello, y pongo demanda à Fulano, y „ contando el caso, digo: que así es, que „ haviedo yo facado un mandamiento de „ prifion contra Fulano por cien ducados, que „ me debia, y no me queria pagar, antes se „ andaba por auferntar de esta Ciudad; y lle- „ vandole ya preso el Alguacil Mayor de esta „ Ciudad, el dicho adverso le salio al camino, „ y con gran fuerza y violencia le quitó el „ dicho preso, y hizo que huyesse, y se retra- „ xesse al Monasterio de Santo Francisco de esta „ Ciudad: por lo qual el dicho Fulano mi deu- „ dor no pareció ante Vmd. è yo he dexado „ de cobrar mi deuda, y se me han seguido „ de daño, costas, è interefes tantos mil mar- „ ravedis: por que pido à Vmd. que habida „ mi relacion por verdadera, en la parte que „ baste, del dicho adverso me haga entero „ cumplimiento de justicia, y por su senten- „ cia le condene, à que me de, y pague los „ dichos cien ducados, con mas los daños, „ costas, è interefes, que se me han recrecido, „ de no se haver traído à la Carcel el dicho „ Fulano, las quales estimo en tantos mil mar- „ ravedis, salvo la judicial tassacion de Vmd. „ sobre que pido justicia, y costas, y el oficio „ de Vmd. imploro: y juro à Dios, y à esta X „ que los dichos cien ducados me son debidos, „ y no pagados, y que de daños, costas, è „ interefes, de no haverse puesto en la Carcel „ el dicho Fulano, se me han seguido los di- „ chos tantos mil maravedis, y que esta de- „ manda no pongo de malicia, &c.

EX

(a) Ita probat text. in §. *Pœnales*, ibi: *Vi exemerit*, Instit. de *Action.* & in leg. 1. cum seqq. ff. *Ne quis eum, qui in jus vocat*, ubi disponitur, quando hæc actio cessabit.
(b) Ut probatur in leg. *Si per alium*, §. *fin.* & in leg. *fin.* ff. *Ne quis eum, qui in jus vocat, vi eximat.*
(c) Ut probat text. in dict. §. *Pœnales*, ibi: *Cujusque dolo,*

& in tit. ff. de *eo, per quem factum erit*.
(d) In Rubric. ff. de *eo, per quem factum erit*, & gloss. in dict. §. *Pœnales*, verb. *Item adversus eum*, & ibi explicat late Jaf. n. 92.
(e) In dict. §. *Pœnales*, n. 33.

EX CAPITE TERTIO.

SUMMARI A.

1. **T**ertium caput de actionibus præjudicialibus.
2. Actio quedam est præjudicialis, quadam non præjudicialis.
3. Præjudicium dictum est à præ, & à verbo iudico.
4. Præjudiciales actiones, ideo sic appellantur, quod eam habeant prærogativam, ut cum aliis concurrentes præferri debeant.
5. Variis modis dicitur actio præjudicialis.
6. Cum de alienus status disceptatur præjudicialis actio appellatur.
7. Si concurrat cum aliis causis status questio ante omnia terminanda est.
8. Tres sunt præjudiciales actiones, quibus de alicujus statu queritur.
9. Questio, an quis liber sit, vel servus à jure civili descendit.
10. Præjudiciales actiones reales sunt.

CAPUT TERTIUM.

I. DE ACTIONIBUS PRÆJUDICIALIBUS.

2. **J**ulianus Imperator in §. *Præjudiciales*, Instit. de *Action.* constituit aliam divisionem actionum, asserens, actionum quasdam esse præjudiciales, quasdam vero non, & ob prædictam rationem in dict. §. annectit singularem tractatum de *Actionibus præjudicialibus*. (a)
3. Et pro perfecta harum actionum cognitione constituendum est, quod præjudicium dicitur à præ, & à verbo iudico, as: & inde præjudicium est res, que cum statuta fuerit, affert iudicaturis exemplum, quod sequantur in eadem causa, vel in simili: (b) 4. unde præjudiciales actiones dicuntur, que in cognitio ne alicujus causæ habent aliquam prærogativam; ita quod præcedere debeant, si cum aliis occurrant: 5. & licet variis modis actio præjudicialis dicatur, ut docet Bartolus; (c) 6. tamen in nostra specie actio præjudicialis dicitur, quando agitur de statu alicujus persone: 7. nuncupaturque præjudicialis, quia præjudi-

cat alius questionibus inter actorem, & reum, ut decidi non possint, donec questio status finiatur. (d)

8. Et hujusmodi actiones de statu persona sunt tres: quarum prima est, per quam queritur, an aliquis sit liber, vel servus: secunda, qua queritur, an aliquis sit libertus, vel ingenuus: tertia est, qua queritur, utrum quis sit filius, nec ne: quarum prior à jure civili descendit, quia originaliter ex Lege XII. Tabul. iudicium liberalis causæ institutum fuit, licet ex post facto Prætor nonnulla circa idem iudicium instituerit, de qua agitur in tot. tit. ff. & Cod. de *Liber. causis*: reliquæ duæ posteriores prætoriae sunt, ut de illa, qua queritur, utrum quis sit libertus, vel ingenuus, constat in tit. ff. *Si libert. ingen.* esse dicat. de tertia vero, qua queritur, an quis sit filius nec ne, constat ex toto tit. ff. de *Liber. agnoscend.* Ex quo tit. oritur dubium, cum ibi Senatusconsultum hujus actionis meminerit, quare illam prætoriam appellet Imperator in dict. §. *Præjudiciales*: qua in re dicendum erit, originaliter Prætor eam introduxisse, licet ex post facto Senatusconsultum addiderit plura.

10. Et omnes prædictæ tres actiones sunt reales: quia dantur pro rebus incorporalibus, scilicet pro jure, quod alicui competit ex sua persona, vel alterius: ut quando agitur pro jure ingenuitatis, filiationis, vel servitutis: (e) & de unaquaque à nobis agendum erit in sequentibus.

EX §. PRIMO.

SUMMARI A.

1. **L**iberalis causa dicitur, cum queritur, utrum quis sit liber, vel servus.
2. Actio præjudicialis competit ei, qui aliquem in possessione libertatis constitutum servum suum esse asseruerat, & è converso.
3. Duplex est actio præjudicialis de liberali causa directa, scilicet, & utilis.
4. Directa præjudicialis actio de liberali causa competit domino, & servo.
5. Actio præjudicialis, qua liberalis causa nuncupatur utilis, competit dominis prædiorum adversus adscriptitios, & similes, & à contra.

(a) Secundum Fabr. Angel. & Jaf. ibi, n. 21. in probata ratione gloss. 1. in princ.
(b) Ita ex Alfonso colligit Ambros. Cælep. in suo Diction. verb. *Præjudicium*, Mifing. n. 1. & Hotom. n. 7. in dict. §. *Præjudiciales*, & pluribus juriis firmat Brissonius lib. 14. de Verb. signific. verb. *Præjudicium*.
(c) In leg. *Fundum*, ff. de *Except.* & in leg. *Sive contra,*

§. 1. ff. de *Liber. agnos.* & late Jaf. in dict. §. *Præjudiciales* à n. 1.
(d) Ut probatur in toto tit. Cod. de *Ordin. cogn.* & in cap. *Tuam*, Extra eod. tit.
(e) Secundum Jaf. n. 20. & Mifing. n. 10. in dict. §. *Præjudiciales*, & Oldendorpium in *Explicat. act. præjud.*